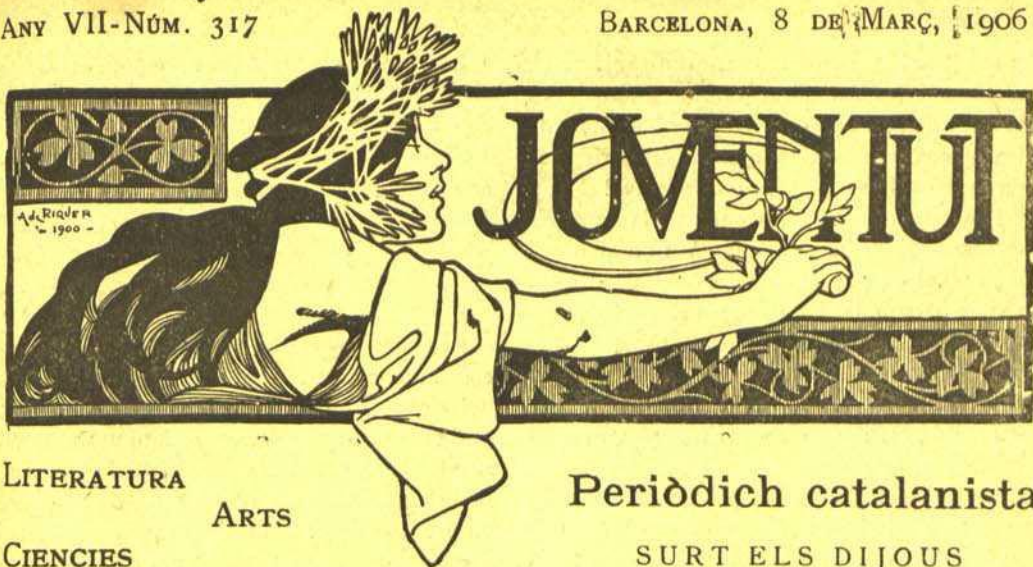

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:

Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT 10 CÈNTIMS

» ATRASSAT 20 »

SUMARI

Romero Robledo, per Emili Tintorer. — Fangeuant, per Carles de Fortuny. — Un nou diccionari català, per R. Miquel y Planas. — Pàgines festives: La mona, per Alexandre Font. — Concerts de l'Orfeó Català: I, per Carme Karr. — Dues paraules sobre'l primer acte d'«Alceste», per Geroni Zanné. — Concerts Granados, per D. Bonet y Cembrano. — Passional, per Xavier de Zengotita. — Esperanta fako; Gramàtica Catalana-Esperanto (continuació), per F. Pujulà y Vallès.—Noves.

ROMERO ROBLEDO

Fou la Espanya dels derrers cinquanta anys: la Espanya sentimental, lleugera, buyda, irreflexiva, batalladora, xerrayre. Sobre tot xerrayre. Ell, en Romero Robledo, representa tot això. Tot això qu'es lo oficial, lo que'ns ha portat als desastres colonials, al malestar econòmic, a l'enderrement intel·lectual y moral en que'ns trobem.

Les seves dues grans virtuts que, sense protesta de ningú, s'han vantat en el Parlament aquests dies, foren: 1.ª Cinquanta anys de serveys a la patria. 2.ª Cinquanta anys de serveys als amichs.

Fou un home agraït, en Romero Robledo. Jo no sé lo que'ls amichs feren per ell. Evidentment els cacichs, dels qui fou pare putatiu, feren molt. Cinquanta mil vots ab sufragi restringit, li donaren una volta l'acta de diputat per acumulació; cinquanta mil vots representaven cinquanta cacichs amichs.

Però, particularment, no sé'ls favors que'ls amichs li feren. En cambi, sé'ls favors que li feu la patria. La patria'l feu un gran home, un home excepcional. La patria's dignà confondre ab ell. Ab ell, el gran xerrayre. Y tan bé s'hi confongué, que durant cinquanta anys la patria, com ell, no ha fet més que xerrar. Xerrar de llibertat, de progrés, de democràcia. Hem estat cinquanta anys parlant de tot això. Y després fem una lley de jurisdiccions. En Romero Robledo y el Parlament renegarien avuy del jurat, de la justícia del sentit comú, com renegarien del sufragi universal, de la veu del poble. La vera llibertat y la vera justícia espanten als lliberals y als jutges sentimentals. La mort dels cacichs y les sentencies serenes dels tribunals populars a Catalunya han esverat a les colorres del Parlament espanyol. També haurien esverat a n'en Romero Robledo. Es verament còmic l'espectacle qu'estàn donant a Madrid els grans tribuns de la democràcia al veure que aquí ens ho hem prè en serio això de la llibertat y això de la justícia senzilla.

En Romero Robledo representava això: la patria farolera, la patria dels cacichs, la patria dels agraïts.

Com a n'els amichs, ell pagà a la patria ab moneda falsa. Per lo menys, ab moneda sevillana. Jo espero encara que'ns diguin els eloquents panegiristes del batallador diputat

quina lley, quina iniciativa, quin projecte va portar a bon terme aquest home que parlava de tot y de res entenia. Cinquanta anys de legislar en nom d'Espanya sense parir més que bolves de sabó, són masses anys!

També als amichs els pagà malament. Es necessari desfer la llegenda. A un amich se'l paga ab el cor, se'l paga si es precis ab sacrificis personals. En Romero Robledo pagava als amichs ab *empleos*. Era toçut y exigent. Un amich seu tenia dret a ésser pagat per l'Estat. Era un home, en Romero, capaç de fer una crisis pera lograr una plaça de secretari d'ajuntament.

Els qui més vos alaven a n'en Romero per aquesta gran virtut: *No hubo mejor amigo de sus amigos*, vos diuen també, parlant d'un altre home gran: *Es tan integro que no ha colocado a uno solo de sus amigos*. De tot lo qual se'n dedueix qu'en Romero Robledo hauria demostrat millor la seva virtut si als amichs y a la patria'ls hagués pagat ab moneda propia.

A la patria podia pagarla trevallant modestament y parlant menys de lo que va parlar. En quant als amichs, podia pagarlos morintse pobre. Recordo que, no fa gayre temps, va publicarse un real decret relacionat ab determinades propietats de l'ilustre *hablador*, que promogué algún escàndol al Congrés.

Jo no sóch partidari de que'l públich se fiqui en la vida privada de ningú. Però'm molesta que'ls grans xerrayres ens *prenguin el pèl*. Per això crech just desfer un xich la llegenda d'aquestes dues grans virtuts—úniques, ay!—que'ls companys seus vanten tan indiscretament.

¿Pau als morts? Sia. Deixèm en pau llurs cendres y oblidèm. Oblidèm y perdonèm debilitats y defectes. Però res més.

Els amichs y companys han sigut, com de costúm, indiscrets. Ens veyèm amenaçats ab un o molts monuments. S'haurà fet un enterro solemniat. Se'ns ha empalatat ab qualificatius, *dilirambos*, oracions fúnebres, articles necrològichs y plors... *de boquilla*.

N'han fet massa. Els homes serens tenim el dret, tenim el dever de fernos y de fer una senzilla pregunta:

Ademés d'ésser un gran xerrayre y d'ésser molt amich dels seus amichs, ¿què fou en Romero Robledo?

La resposta, si la troben, poden gravarla ab lletres d'or en el socle del monument recordatori.

Seria molt trist que sols aquelles dues *virtuts* hi poguessin grabar.

EMILI TINTORER

FANGUEJANT

Les canals y les baranes dels balcons s'es-corrien encara, deixant caure fins les pedres del carrer grosses gotes d'aygua rovellada, que al reventar en terra produhien un soroll ritmich y apagat. Els plàtans de la Rambla, ja esfullats, havien pres ab la pluja'l color tendre y molços de la humitat, y ab la resplendor dels fanals dibuixaven sobre'l fangueig de l'entarugat ombres estranyes que semblaven monstres d'innombrables braços retorcentse en gestos epilèptichs y desesperats. Els cotxes, al passar al trot llarch de les besties, esquitxaven ab indiferencia als transeunts, que envolcallats en llurs impermeables o traginant el paraygües encara plo-raner per les inclemencies del temps, marxaven ab posat de malhumor. Ab prou feynes se veyen dónes, temeroses d'enfangarse'ls baixos dels vestits, y les poques que per necessitat absoluta s'atrevien a sortir, anaven capficades, la vista baixa, cercant ahont posar els peus pera no mullarse.

En Quimet Vilaplana feya estona que contemplava l'espectacle a través dels vidres del Casino, y tot fumant mirava alternativament el carrer y ses botes de xarol, obra mestra del millor sabater de Barcelona. Que'n feya de temps, potser anys, qu'en Vilaplana no havia trepitjat fanch de ciutat!... ¿Y per què tenia d'enfangarse? Disfrutava de cotxes y automòvils y, per si de cas, l'esperava a la meteixa porta del Circul una renglera de cupès, tots a ses ordres; tenia la butxaca plena de plata y la cartera prenyada de billets del Banch! ¿Per què tenia de pendre les humitats?...

Els companys de jòch havien desaparegut feya ja bona estona; els de la penya de derrera hora eren ja a sopar, y en Quimet Vilaplana restava encara mitj ajaçat en sa otomana, com en profunda meditació que semblava voler capdellar ab les espirals blavoses de son tabach, que insegures y bellugadices

s'esvahien tot seguit perdentse per l'espai. La escalfor de la estufa feya entelar els cristalls ab la humitat d'afòra, y quan ja no podia descobrir ab claretat el carrer, els ratllava ab sos dits nirviosament, tornant a fixarse, pel zig-zag brillant que resultava, en la lluentor del carrer reflectant les lluminaries y en el guspireig del verniç de ses botines irreprotxables. Semblava talment que la brillantor d'aquells dos objectes l'enlluernava, exercint sobre sa voluntat una mena d'acció hipnòtica.

Eren prop les nou. Les noyes dels tallers y botigues, boy arremangantse coquetament les faldilles, no tant pera no mullarse com pera lluhir el calçat y el començament de llurs cametes hermosament tornejades, començaven a passar. Y en passaven moltes y moltes, de totes mides y edats, morenes y rosses, ab capes y pells, y sens abrich, sense res al cap, mostrant els reflexes blavosos y daurats de llur cabell y tapades ab mentidera modestia per llurs vels clarissims, habillades ab trajos foscos y robes clares, ab posat ignocent y ab ayres desvergonyits...

En Vilaplana s'alçà, y, com qui pren una resolució heroica, sorti al carrer sense preocuparse poch ni gayre d'hont posava'ls peus. Li agradava al jove milionari aquell moment de relatiu incògnit en que, a frech dels menestrals y obrers, se passejava sense l'aparat de sos cotxes ni l'anunci cridaner dels poderosos que sempre l'acompanyaven per tot arreu... Y pujava amunt, sens idea fixa, deixantse portar per una mena d'ensopiment embrutidor que'ls dies de pluja irresistiblement li comunicaven...

Al ésser devant de *El Siglo*, com un aixàm d'auells reclosos hores ha, s'escamparen per tot arreu les dependents rihent enjogaçades, tot cercant ab els ulls vius y alegroys a l'aymant que les esperava en la cantonada del devant, y un cop aparellades marxaven en totes direccions ab l'alegria del dever complert. En Vilaplana s'aturà un moment, y pel seu devant meteix en mirà una més bonica que cap, y palplantse ab la mà la inflor de sa cartera's posà a seguirla.

La joveneta ni s'hi fixà, y ab molta pressa emprengué la caminada pel carrer de Pelayo cap el de Muntaner, sense girar la vista enrera, com qui fa tart a una cita de grandis-

sim interès. El conquistador, recreantse en la contemplació de la delicada silueta de sa víctima, seguia sempre en linia recta, com atretpe l'imán de sos desencaminats desitjos, sense parar esment en el fang pastat ab la pôls de l'etern trepitjar de ciutat y l'aygua clarissima del cel.

El carrer de Muntaner més fosch que'ls que deixaven enrera, la solitud que'l rodejava y la por de quedar enganyat, feren que'l nostre home s'avencés totjust quan la noya, aturantse en un portal humil y donant diners a un xicotet qu'esperava, desapareixia escales amunt...

—¿Qu'es ta germana aquella noya?—preguntà al xicot en Vilaplana, quan aquell feya acció d'apretar a córrer ab els diners a la mà.

—Si, senyor—respongué l'interpelat, aturantse en sèch y mirant ab ayre desconfiat a n'aquell jove tan elegant.

—¿Que li voldries dar un recadet de part meva?—afegi, trayentse un duro de la ermilla.

—Tinch feyna—replicà'l menut, avergonyit, fent acció de fugir.

—¿Ahont vas tan cremat?

—A la farmacia.

—¿Que teniu malalts?

—La mare s'està morint...

—¿Ja tens diners?

—Si, senyor, les dues pessetes del jornal de la Mercè.

—¿Y el teu pare?

—Es ferit.

—¿Y no teniu res més que'l jornal de ta germana?

—Res més...—

Y el noy se posà a plorar, senglotant.

A n'en Vilaplana li pujaren tots els colors a la cara, mentres que'l mal pensament que li furgava'l magi prenia cos ab més força que may. De sobte trencà la conversa'l estrèpit, d'un carruatge que passà com un esperitat omplintlo de fang ab ses rodes... El jove's redreçà irat, y en un moment de desvari li semblà que tot el fang del carrer li pujava cos amunt, amenaçant ofegar-lo completament. Com un autòmata's ficà la mà a la butxaca, y trayent de sa cartera tot el manat de bitllets del Banch que portava, els donà al noy.

—Té, per ta mare, y qu'encomani a Deu a un pobre milionari!...—

Y fugí sense girarse, fent esforços suprems pera oblidarse de la fesomia de la noya y fins del carrer y de la casa...

Y fugí tot fent propòsits — aquells propòsits tan sovint fets com oblidats — de no mercadejar jamay ab l'honra dels pobres...

Al penetrar en sa cambra, mentres el criat li treya les botes fangoses, sa difunta mare, desde'l fons del magnífich retrat, tot mirantsel, somreya entre compassiva y satisfeta.

CARLES DE FORTUNY

UN NOU DICCIONARI CATALA

La tasca de fer un diccionari resta limitada, a criteri d'alguns, a la feyna quasi material de refondre tres, o quatre, o més diccionaris anteriors, afegint-hi els vocables qui bonament se van presentant durant el curs de la estampació y establint, de passada, tots els derivats, possibles e impossibles, que cada mot comporta. Concebut així un diccionari novíssim de la nostra llengua catalana, a ningú deixarà d'ocórrerseli que'l producte d'aquest treball hauria de presentar amplificats tots els defectes junts dels diccionaris primitius, y que, enlloch d'ésser un avenç, seria això un retrocés considerable dintre la lexicografia del nostre idioma.

Un diccionari català no pot ésser feyna improvisada; el qui s'emprenghi sa publicació ha d'haverhi pensat molt y per llargues estones, y haver anotat termes y observacions propies a través de varies anyades. Encara haventho fet se trobarà, en el precis moment de procedir a la ordenació de tots aquests materials pera donarlos a la impremta, que mil dificultats l'entrebancaran y que haurà de donar per resoltes dintre un criteri personal totes aquelles discrepàncies que sobre la ortografia, sobre la fonètica, etc., separen les opinions dels especialistes. En una paraula, fer un diccionari català suposa tenir conegudes y resoltes *en principi* totes les dificultats qui ofereix la gramàtica catalana y qui, en l'estat actual dels nostres estudis llenguístichs, se presenten com altres tantes qüestions espinoses.

Fer ara un diccionari català vol dir donar per resolt, dintre d'un criteri uniformat, si la y intercala ha d'ésser y o i; si la *ch* en final de paraula ha d'ésser *ch* o *c* solament; si s'ha d'intercalar *h* o no pera separar les síl·labes quan s'ensopeguen reunides dues o més vocals

qui no formen diptong o triptong; quan s'ha de posar *c* o *ç* o *ss*; quan s'ha d'escriure *ex* y quan *es*; si la *x* en síl·laba inversa ha d'anar apoyada per una *i* eulònica o si dita *i* hi es sobrerà; y cent dificultats més ab que's troba a cada moment el qui vol escriure en català ab un cert respecte pera la llengua y pera les lleys de formació de la meteixa. Y encara aquestes dificultats augmenten considerablement pera'l qui fa imprimir un llibre en català y vol donar una certa unitat als vocables dels quals se serveix, evitant lo qu'hem vist en un llibre imprès ara de poch per mans ben expertes, emperò poch curoses d'aytal unitat. En aquest llibre al qual ens referim hi hem trobades, per exemple, les formes *ahont*, *hont*, *hon*, *on*, *ahon* y *aon* empleades indistintament, amén d'altres particularitats qui posen de manifest la necessitat de resol·dres, en principi y d'una manera si convé empírica, a l'adopció d'una forma entre tantes igualment correctes d'una meteixa paraula, seguint el criteri establert al menys en tot lo que duri la impressió d'una meteixa obra.

Al fer aquest anàlisi a grans línies de tot lo que cal tenir present al fer un diccionari, hem assenyalada també una part de les necessitats que podrà satisfer un vocabulari de la nostra llengua format ab un criteri imparcial y ab l'esment necessari pera no incórrer en contradiccions al trobarse devant de quiscuna de les dificultats que presenta la nostra fonètica.

El senyor Bulbena en son *Diccionari català-francès-castellà*, ara de poch publicat, ha assolida una relativa perfecció en la seva obra de lexicògraf. Entenem que'l seu novell diccionari català pot ésser tingut com el treball més recomanable qui ha vista la llum fins ara y que, per ses qualitats, representa un positiu avenç en la materia. Caldrà esperar segurament alguns anys pera que's produeixi cosa millor dintre d'aquest ordre de treballs, y, mentres això no sia, el diccionari qui ens ocupa resoldrà molts dubtes y podrà ésser invocat com a autoritat en nombroses qüestions ortogràfiques del nostre idioma.

L'autor d'aquest nou recull lexicogràfic ha fet obra concienzosa y de veritable concieixedor de les lletres catalanes. Fins ha sabut sortejar ab traça'ls esculls grossos que a la selecció de mots ofereix la perversió absoluta y general del llenguatge parlat. Ell ha volgut en lo possible eliminar de son diccionari tots aquells vocables reconegudament impropis del català; barbrismes y idiotismes dels quals ens servim a cada moment al parlar y els quals no han d'ésser may sancionats per un diccionari. Mes ab aquesta eliminació's corria'l perill de que, ab tot y els quaranta o quarantacinch mil mots que deu contenir el diccionari del senyor Bulbena (segons càlcul que nosaltres hem fet), s'hi trobessin a man-

car paraules que un hom pot creure correctes en la forma usual y que una deguda rectificació ha portades a altre lloch del diccionari. L'autor ha resolt aquesta dificultat provehint el llibre d'un sistema de referencies, mercès a les quals se pot anar directament a trobar la paraula suspecta a l'indret que li pertoca de rahó.

Ab tota imparcialitat hem de dir que algunes de les solucions donades pel senyor Bulbena a determinats punts de discussió de la nostra gramàtica no estan ben bé d'acort ab la nostra manera de veure; emperò nosaltres podem també estar equivocats, y encara que en una semblant circumstancia haguessim adoptat un criteri divers, no l'hauriem pas pogut revestir de major autoritat que'l senyor Bulbena. Així la *x* dels mots catalans de formació erudita (o sia quan la *x* no té'l propi sò de *xeix*) l'autor del diccionari ha cregut del cas suplirla per *cs* (*ecsit*, *ocsigen*, *ecselencia*) la qual, per la costúm de véurela escrita altrament ens ve bon xich de nou trobarla ara tan desfigurada. Emperò, ademés d'En Bulbena, hem vist ésser partidaris d'aquesta innovació gramàtics tan respectables com el P. Nonell, y com Mossèn Alcover, y encara que l'autor del diccionari no ha invocades altres autoritats més que sa propia opinió, cal reconèixer qu'es aquesta una opinió molt defensible. Altra novetat qu'en el nou llibre'ns ha sorprès es l'ús de la *s* líquida en moltes paraules (*spill*, *studi*, *sperança*) estranyesa qui prové ab tota seguretat de que hem perduda la costúm de véureles així escrites; emperò també'l senyor Bulbena pot invocar en sa defensa l'autoritat dels clàssichs del nostre idioma y l'ús actual en les llengües francesa y italiana, en les quals s'es conservada la *s* líquida que'l castellà suprimeix o converteix en *es*.

En resúm: si el senyor Antoni Bulbena y Tusell, en son diccionari per tants conceptes recomanable no arriba a convèncer en tot a molts dels qui tenen opinió formada sobre els punts de discussió de la nostra gramàtica, creyèm que ha de convèncels en moltes coses. Nosaltres dubtèm de que fos acceptat per tothom avuy per avuy a Catalunya'l diccionari que publicués l'home més erudit de la terra; som tan partidaris tots plegats del lliure examen y de la *reventada incondicional*, que sempre'ns reservèm el dret de voler les coses millor de com són; emperò poques vegades hi ha qui digui *jo ho faria així...* y *HO FACI*.

Per això nosaltres, modestament (ab tota la modestia forçosa que imposa un nom obscur) ens dihèm: ¿es tan dolent el diccionari del senyor Bulbena que no pogués ésser utilitzat, en principi y com a solució purament transitoria, pera unificar la nostra ortografia catalana? Cap relació d'amistat ens lliga ab el senyor Bulbena; no li devèm cap agraïment

de caràcter personal; es més, el criticariem per moltes de ses publicacions anteriors, en les quals no ha estat prou respectuós ab els textos antics, ni prou encertat en les transcripcions. Donchs, per això, ab tota imparcialitat y exemptes de tota passió, creyèm poder recomanar com ho fem el nou *Diccionari català-francès-castellà*.

R. MIQUEL Y PLANÀS

PÀGINES FESTIVES

LA MONA

Cada diumenge a la tarda ja se sab: a lo rebotiga del senyor Ramonet, el xacolater, s'hi reuneixen tres o quatre vehins y algun parent pera passar l'estona jugant a cartes, més ben dit, jugant a la mona, el clàssich jòch de la canalla.

Es lo que diu el xacolater:

—No'm vinguèu ab jochs que facin rumiar massa. Avans qu'estarme tres hores encaparrat per si s'ha de tirar un as o un cavall, o d'esberlarme'l cap devant d'una partida d'escachs, m'estimo més aplicar tot aquest desgast de cervell en cercar algun perfeccionament a la fabricació de la xacolata. Quan se tracta de distreures jugant a cartes, vinga el jòch de la mona, que entreté y no t'has de malmetre la closca per jugarhi!—

Els concorrents a la partida de mona del senyor Ramonet són, a més de la senyora Angela y la Carmeta, esposa y filla respectivament del xacolater, els bacallaners de més avall, parella que, atrafegada tota la vida en despatxar arengades y posar bacallà en remull, no s'ha recordat de tenir fills; el senyor Bartomeu, el vehi de més amunt, ataconador y solter recalitrant, que assegura, a qui vol escoltarlo, que'l matrimoni es un calçat de tan difícil construcció que poques vegades resulta a la mida; la senyora Laya, viuda y cosina de la senyora Angela, la *xacolatera*, y en Lluïset, xicot aixirit segons diuen a casa seva, dependent d'una botiga de roba blanca y futur gendre del senyor Ramonet.

El primer en arribar a cà'l xacolater es, quasi bé cada festa, el senyor Bartomeu, puig es home en extrèm puntual, qualitat que li ha servit pera conquistar-se una nombrosa clientela de criades del vehinat. Es un gust, quan ell diu: «Marieta aquestes botines

les tindrà arreglades dissabte.» La Marieta queda ben descansada: les podrà lluir el diumenge ab tota seguretat.

—Y donchs, senyor Ramonet, ¿qu'encara no ha comparegut ningú?

—Vós sôu el primer, Bartomeu.

—Ja fa uns quants diumenges que tothom fa tart. Que triguin la senyora Laya y en Lluïset que viuen un xich apartats, se comprén, però que's facin esperar els bacallaners, que de casa d'ells a n'aquis'hi pot venir a peu-coix, es cosa que no la entendrien molts. Jo si que ho entench: la senyora Mundeta es d'aquelles persones que may ne tenen prou de guanyar diners. Mitja hora qu'estigui fóra de la botiga ja li sembla a la bacallanera que li ocasiona un gran perjudici en el negoci. Està convençuda de que la seva abultada presencia derrera les balances fa que als ulls del públich el bacallà sia més blanch y les arengades més lluhentes.

—Bé, home, no tant.

—Si, senyor Ramonet, si; jo no ho dich pas per criticarho, perque cadascú es com es, però la senyora Mundeta es d'aquelles que no'n deixa caure cap a terra; per això fan tart cada festa. De segur qu'encara està despatxant penques o morros. Ah, y no tinguèu por que'l senyor Llorens vingui may un rato més aviat qu'ella. Allà'l té la seva dòna cusit a les faldilles, fentli escombrar l'establiment ab serradures u obligantlo a estivar cascos de sardina fresca. Si jo fos casat y la muller me vingués ab imposicions!... Tinch bon *caracta*, no sóch capaç de fer mal a un mosquit, però si la dòna'm volgués manar, fóra capaç de tirarli pel cap la forma del quaranta set. L'home que té dignitat no pot casarse. La dòna (y que'm dispensi la de vostè, y la seva filla) té l'esperit de dominació, y l'home, si vol conservar l'autoritat a casa seva, ha de conformarse a rompre tota la vaixela a cada àpat, y si no ho fa així ja pot prepararse a entregar les calces a la costella. Tot es mal que mata: si vols ésser home has de tenir guerra, y si vols tenir pau t'has de convertir en idem, en *Pau*. Quina bestiesa'l casarse!—

El sabater ha agafat les cartes avans de posarse a jugar y ha escullit per tema'l seu assumpto predilecte: el parlar malament del matrimoni.

L'arribada d'en Lluïset fa enardir encara més a l'*orador* en defensa del celibat.

—Quan veig que aquests joves se tanquen voluntariament a la gabia! Vosaltres no ho sabèu lo qu'estèu fent! Tot ho veyèu de color de rosa, tot són flors y violes, no sabèu veure les espines amagades, que punxen molt més que les d'esbarzer!

—Ay, ay, si vostè no's vol casar no's casi, però deixi estar als altres que facin lo que vulguin!—fa en Lluïset a qui may ha estat simpàtic l'ataconador per les seves idees anti-matrimonials.

Per altra part, a la senyora *xacolatera* y a sa filla ja fa estona que la mosca se'ls hi va enfilant per les seves persones, y en aquest moment acaba de pujalshi al nas.

—Està clar—salta la Carmeta:—tens molta rahó, Lluïset. No tothom ha de viure sol com un ermità, adobant sabates y menjant mongetes sense oli pera no gastar.—

Afortunadament l'arribada de la senyora Laya posa fi a n'aquesta enutjosa qüestió, que, d'haver continuat, fins podia ocasionar el desmembrament de la tertulia del senyor Ramonet.

No podia ésser més oportuna la presencia de la senyora Laya! Tot justament porta la noticia d'un rapte que hi ha hagut a la escala hont viu. Inútil el dir que, devant d'una nova tan sensacional, les dones de cà'l xacolater, encara que no coneixen als protagonistes ni molt menys, deixen al moment en pau al senyor Bartomeu pera enterarse de tots els detalls de la escapatoria, mentres aquest, tot assentantse y cargolanthi un cigarret, exclama:

—Desgraciat del que té la ceba del casori ficada al cap!—

El senyor Ramonet ja fa deu minuts que no va y ve de la rebotiga a la porta del carrer, tot remenant les cartes. Està impacient per la tardança dels bacallaners.

—Vaja, avuy ne fan un xiquet massa'l senyor Llorens y la senyora Mundeta.

—Es lo que jo deya.

—Calla: ara veig que traspassen el carrer.

—Pensavem que s'havien perdut! Ja volia enviar un recado.

—Avuy si qu'es tart, ¿veritat? Hem tingut un tragi... Tot justament ahir vespre vam rebre una partida de congre...—

El senyor Bartomeu estira l'americana del xacolater com volent dir: «¿Ho veu com jo tenia rahò?»

—Vaja, ara qu'estem reunits tots, *somhi*. Apa, Laya, deixat d'histories y seu aquí. Tu, Lluïset, assentat, home. ¿Qui dona?

—Comenci vostè.

—Senyor Llorens, si es servit... senyora Mundeta... Bartomeu... Lluïset... ara tu, Carmeta... té Angela... Laya y jo. Ja estem llestos. Apa, a fer parells. As ab as... cavall ab cavall... set ab set...

—Escolti, pare: ¿ja ha tret les tres sotes?

—Ay, macatxo! me n'he descuydat. Tornemhi, que no hem fet res.—

Després d'haver retirat les tres sotes, deixant la d'oros per mona, el senyor Ramonet torna a repartir les cartes y comença tothom a fer parells.

—Ep, cuydado, senyora Laya, vostè acaba d'aparellar l'as d'oros ab el rey de çopes.

—Si no hi tenim compte no farem res.

—No'n faci cabal, senyor Ramonet: la senyora Laya està molt distreta ab el rapte de la seva vehina.

—¿Estàn tots?

—Espèrat una mica, Ramón, que'm sembla qu'encara puch fer alguna altra parella.

—Donchs cuyta, vatúa'l món! Ab aquest dimoni d'història que'ns ha contat la Laya no esteu pera res.

—Tres ab tres. Tè, ja estich.

—Prengui, senyor Llorens.

—Vuyt ab vuyt. Pren tu, Mundeta.

—Cavall ab cavall. Senyor Bartomeu, si es servit.

—Cuydado, senyor Bartomeu. El cor me diu que la senyora Mundeta té la mona!

—Ay, no. Li puch jurar que no la tinch, Lluïset.

—Bé, no digui res, dona. El que la tingui que s'ho calli.

—Dos ab dos. Apa, Lluïset.

—Potser si que, tot encarregant al senyor Bartomeu que no prengui la mona, ell me la endossarà a mi.

—Tira, home.

—¿Quina pendrà? ¿Quina pendrà que no m'escaldi?

—Enllesteix d'una vegada.

—Aquesta! Ay, respiro! Quatre ab quatre. Pren, Carmeta.

—Dos ab dos. Ara vostè, mare.

—Rey ab rey.—

Al cap de poch rato de jugar, la sota d'oros, o sia la mona, ja ha donat un parell de voltes per la taula ocasionant el consegüent *susto* a cada un dels jugadors. Tothom vol treures de sobre la fatídica carta procurant endossarla a un altre com si's tractés d'un duro *sevillano*; sembla talment que'ls hi cremi les mans.

Un dels primers en descartarse es el senyor Bartomeu, lo que contraria extraordinariament a les dones de la casa, que haurien vist ab complacència que hagués quedat mona com a càstich pel seu poch apreci a les femelles.

Poch a poch van descartantse tots. Ja no queden més qu'en Lluïset ab dues cartes y la Carmeta ab una.

—Pren, Carmeta.

—Ay, pobra de mi! Deixem senyar!

—Au, no s'hi val a mirar per sota.

—Si no miro!

—Cuyta, pren.

—No ho deya jo!

—Ha, ha, ha!

—Barrejaré bé les dues cartes sota la taula. Apa, pren. Animetes del purgatori, que torni a pendre la mona!

—Dos ab dos! *Ela, ela!* La mona, la mona! La Carmeta ha quedat mona!—

La filla del xacolater esdevé vermella de galtes al trobarse ab la sota d'oros a la mà, puig el quedar mona es un estigma que no s'esborra fins qu'en la següent partida n'hi ha quedat un altre.

En Lluïset, observant el desagrado de la Carmeta y aficionat a tirar amoretes, com a bon enamorat, acostantseli a la orella li diu ben baixet:

—No t'ha pas de venir de nou això, Carmeta. Tu, tant si't quedes ab la sota com no, sempre ets molt mona.—

Mentres tant el senyor Bartomeu, tot mirant de reüll als promesos, murmura:

—Aprofitat ara, minyó, fentla quedar mona; quan serèu casats ja's cuydarà ella de ferte tornar *mico*.—

Així passen les tardes dels diumenges a la rebotiga del senyor Ramonet, el xacolater.

CONCERTS DE L'ORFEÓ CATALÀ

I

L'espayós teatre de Novetats s'ompli de gom a gom la nit del 3 de març ab motiu de les primeres audicions de *Idomeneo* (Mozart) y *Alceste* (Gluck), organissades per l'Orfeó Català ab el conjunt d'aquesta entitat y dels solistes de la *Schola Cantorum* de Paris MMlles. de la Rouvière y Ali Villot, y mon-sieurs Monys y Robert, acompanyats d'en Joseph M.ª Segura de l'Associació Musical de Barcelona.

L'*Idomeneo* de Mozart fou la primera obra que afiançà la celebritat del mestre, qui, de decepció en decepció, havia anat a raure a Salzburg, sa vila de naixença, acceptanthi una plaça d'organista, l'any 1779. Allí's cregué Mozart tenir d'enterrar ses grans aspiracions, y quan ja's començava a resignar a sa disòrt, fou cridat a Munich a mitjats de novembre de 1780 per l'elector de Baviera Carles-Teodor, qui li entregà un *libretto* italià del clergue Varesco, ab encàrrech de fer-ne una òpera en menys de dos mesos.

Mozart, ple d'esperança, emprengué valentment l'obra de *resurrecció*, y el 29 de janer de 1781 *Idomeneo* fou estrenat a Munich produhint un gran entusiasme. D'aquell dia data la celebritat del gran mestre.

De les belleses que conté *Idomeneo* ne tinguerem una selecció en el concert de dissabte, remarcantse l'hermosissim cant d'Illia, que fou delicadament interpretat per Mlle. Ali Villot, més artista que cantatriu.

El *quartet*, acabadíssim de forma—sobre tot si's té en compte l'època y les condicions en que fou escrit,—obtingué per part dels solistes francesos una interpretació justíssima. Llástima que'l llenguatge francès obligui a certs *trainages* de repeticions, d'efecte gay-rebé antipàtich, sobre tot pera nosaltres qual parla encaixa d'una manera tan acabada ab qualsevol musical.

Així el *Chor de bon viatge*, de gran riquesa harmònica, resultà un xich desigual, contribuinthi per molt la barreja de llenguatges, y l'Orfeó Català no demostrà trobarse tan en son ambient dintre la música de Mozart com més endavant en la interpretació d'*Alceste*.

De l'obra de Gluck, en Berlioz, en son treball *A travers chants* ens n'ha deixat el més acabat y conciençós estudi, qual extractat es ja conegut pel públich que assistí a l'audició d'*Alceste*, per lo que nostra tasca en aquest sentit desapareix devant de la del mestre francès, y ens limitèm a donar compte de la interpretació que tingué l'audició integral del primer acte.

Aquí l'Orfeó Català feu gala de sa delicadesa d'interpretació, anant refermantse a mi-

da que l'acte avençava, y la orquestra, insegura al començament, seguí l'impuls, com si l'esperit del mestre alemany s'anés apoderant dels seus intérpretes.

El jove en Joseph M.ª Segura sapigué trobar els vers accents de l'*heralt* y d'Avander, ocupant dignament son lloch entre'ls solistes estrangers. Sa veu es plena, sonora y bella, y, en la expressió del cant, suggestiva mercès a la noble energia del llenguatge català.

Mlle. de la Rouvière, que's donà a conèixer per primer cop al públich barceloní en l'*Armide* de Gluck l'any 1903, es la gran artista de sempre, de limitada extensió de veu, però d'una suavitat d'accents que transporta y encisa. El dolor, la tristesa, la súplica, l'amor que Gluck vessà en ses notes, ens foren tramesos fidelment per la veu de fada de l'artista francesa.

Moments hi hagué en que's notà que'l sentiment de l'auditori, vibrant al unisó d'un meteix entusiasme, anava a esclatar, essent sols retingut per la morbidesa d'un nirviós encis.

En la escena del temple d'Apoló, Glück mostra com may son gran geni musical, admirablement analisat per Berlioz en l'esmentat estudi. La instrumentació adquireix una riquesa y un acabat insuperables.

Les pàgines delicadíssimes de les pantomimes foren, pera la orquestra, l'èxit de la nit, y el recitat del gran sacerdot en el que's barregen ab admirable força descriptiva les exclamacions del «pontifex inspirat» ab les veus de la orquestra, produhi en el públich intensa emoció, estenentse per la sala com una halenada de poesia.

En Berlioz qualifica aquesta escena lirica d'*extraordinaria y prodigiosa; de música de gent*.

Y tampoch aquí podèm estarnos de deplorar la esborrada y nasal pronunciació francesa, que — entre nosaltres, repetesch,—tre-gué encis a la hermosa veu de l'excelent artista Mr. Edgard Monys (gran sacerdot).

Mlle. de la Rouvière, en les derrereres escenes, sapigué donarnos ab justesa'ls accents fondíssims de la reyna desolada presa del fanatisme del sacrifici.

En aquestes admirables planes de la partitura en Glück va adquirint cada cop més la força descriptiva de l'apassionament, demostrant el més alt coneixement de la instrumentació e imponentse per la fonda inspiració de ses harmonies, que avassallen l'esperit dintre la més admirable simplicitat.

L'ànima acongoixada de la reyna, de l'aymant y de la mare; l'ambient d'aquella Grecia antiga que omplirà eternament els segles de poètica majestat, semblen palpitare en la pensa del gran mestre, qui ens les torna en frases d'extraordinaria inspiració, de caràcter profund y sublim veracitat.

La lluyta de l'amor d'*Alceste* contra'ls déus

del Styx, s'eleva en himne fanàtic, vencent la feresa y l'angunia del sacrifici, expressat per Mlle. de la Rouvière ab un art tan sincer com delicat.

L'Orfeo Català estigué justíssim, especialment en la interpretació del chor final de la escena IV.

Dels demés artistes ja n'hem parlat desapaixonadament y ab sinceresa. Mr. Charles Bordes, ab l'estoïcisme y gravetat de moviments que'l caracterisen, acabà per ferse seus, dominantlos, orquestra y chors. Certament això demostra que, per arribar a imposarse, no calen espetechs ni contorsions.

El mestre Millet ens té acostumats a una instintiva movilitat que considerem innecessaria, que molts cops treu gravetat al conjunt, y, lo qu'es més de deplorar, distrèu l'atenció dels ohidors d'una manera poch seriosa. Aquell qui ha fet la gran obra nacional de l'Orfeo, al qui Barcelona y tots els catalans deuen tantes y tan enlayrades impressions y que cada dia dona més belles probes de cultura artistica, deuria sentirse prou fort, dintre son domini intelectual, pera no deixar-se portar d'una movilitat tal volta un xich massa... meridional.

Després d'*Alceste* tornarem a sentir l'admirable motet a dos chors de J. S. Bach, molt conegut pel públich dels concerts de l'Orfeo, que l'interpreta sempre magistralment.

El nostre parer, afegit a les impressions cullides a la sortida, es que'l mestre Millet no estigué prou encertat en la tria de les obres finals, *Captant* d'en Nicolau, y la *Deploració final* de l'oratori «*Jephthé*» de Carissimi, que allargaren massa la vetlla, malgrat el mèrit de dites obres y llur excelent interpretació.

Mr. Daniel conduí l'armonium com sab ferho en totes ocasions aquest mestre y artista discretíssim.

Y ara, avans de terminar, siens permès, després d'haver sentit als artistes francesos mostrarnos llur exquisida escola de cant barrejada a la nostra, demanar: ¿Per qué Catalunya, que demostra tan grans aspiracions artistiques, no treu solistes de semblant valua?

Aquí's troben molt bones veus: es indubtable. Tothom qui canta aspira a tenir bona veu y, més que tot, molta veu, y en cambi són comptats els qui *saben dir* y expressar lo que interpreten. Les veus dels solistes francesos — de les dones especialment — tenen exquisida expressió, finesa y suavitat de sons agradosíssims, modulacions envellutades; no criden may; canten senzillament, com canten els aucells. Fins a la dolor més feréstega saben imposar inflexions dolces. Al sentir Mlle. de la Rouvière, ens venien desitjos de tancar els ulls pera trobarnos completament en l'ambient a que Gluck ens transporta ab

Alceste. Ab sa veu fresca y dolça, limitada d'extensió, Mlle. Ali Villot encisà a les primeres notes del melòdich cant d'Illia en *Idomeneo*. MM. Robert y Monys ens ensenyaren com s'ha de cantar, y per això remaquem altra volta ab complacencia la interpretació de l'artista català senyor Segura, que demostrà haver tret fruïts profitosos d'una conciençada educació musical.

Creiem que la manca que tenim a Catalunya de bons solistes de concert, es deguda en gran part a l'ambició dels artistes que sols veuen el *teatre*, ab sos mirallets y sos triomfs, y tots treballen per assolir les taules ab un afany iquants cops inútil!

D'altra banda, la poca cultura intelectual — especialment de les dones catalanes — es causa d'aquest allunyament del veritable art en totes ses manifestacions. Mes no volèm ni podem parlar avuy en aquestes planes d'un assumpto tant trascendental, y ho deixem pera altra ocasió.

Pel proxim dijous, dia 8, està anunciat el segon concert, en el que, també per primera vegada, coneixerem l'*Hippolyte et Aricie*, tragedia de Racine, posada en música per Rameau sobre un *libretto* del clergue Pellegrin, y que'ls francesos qualifiquen de *musique mâle et harmonieuse*.

CARME KARR

DUES PARAULES SOBRE'L PRIMER ACTE D'*ALCESTE*

Tothom qui sia admirador de la tragico-media *Alkestis* del gran Euripides, ha de considerar l'òpera *Alceste* del gran Gluck com la seva justa y magnífica interpretació musical. Les qualitats dramàtiques y liriques del tràgich grech se reproduïxen, a través segles, en el músich germànich. Els anima un meteix sentiment de lo patètic, un meteix sentiment de les proporcions; per les obres d'abdós s'assemblen l'harmonia helènica y la elegança setcentista.

Cristòfol Gluck, esperit cultíssim, germànich italianisat y afrancesat, a l'ensem que aymador de la cultura grega y llatina, fou el gran comentador musical d'Euripides, Virgili, Torquato Tasso y Racine. El renaixement greco-llatí l'agafà de ple a ple, mes sapigué remontarse a les fonts d'aquest renaixement, expurgantne tot lo que hi havia de fals, convencional y enfarfat, pera retènrne tan sols lo pur y lo sanitos.

L'*Alceste*, donchs, en sa estructura externa respòn a l'ambient amable y refinat del gran segle XVIII, però l'ànima que la informa es substancialment helènica. La fusió dels dos elements es maravellosa. La severitat y la noblesa de l'art grech apareixen revestides de formes més suaus, de contorns més deli-

cats, sense que perdin per això llur caràcter propi.

Heus aquí el gran mèrit d'en Gluck. Ab l'*Alceste* — poema del tendre Rahiero di Calzabigi — escrigué un ver drama lirich, obra rica y complerta, plena de passions y d'humanitat, la música del qual reflexa ab sorprenent realitat tota l'acció de la tragicomedia helènica.

Limitantnos al primer acte d'*Alceste*—executat en el primer concert de la *Schola Cantorum* — trobèem que comença ab una magnífica *simfonia*, de tons ombrívols, entre'ls quals se troben dolceses y brillantors imponderables. Sense possehir la magnificença de l'altra gran *obertura* del meteix autor — la d'*Ifígenie à Aulis* — la *simfonia* d'*Alceste* es una obra sòlidament construhida en els temps *lento* y *andante*, de gran majestat y bellesa. Els temes de dits temps són transportats, en el curs de la *obertura*, del to de *re menor* al de la *menor*, ab una habilitat y mestria incomparables. El final de la *simfonia*'s lliga ab el chor ab que comença l'acte: dels tres temps qui constitueixen el chor, *lento*, *andante* y *moderato*, aquest darrer es hermosíssim, digne d'aquell inolidable chor del primer acte d'*Orfeo*. L'*aria* d'*Alceste* qui segueix — *O Dei, del mio fato tiranno* — es una gran pàgina lirica en tres temps, *adagio*, *moderato* y *allegro*; en l'*adagio*, malhauradament curtíssim, hi ha accents noblement sentimentals, de soperba y patètica volada. Després se repeteix el chor inicial de l'acte, seguint una *pantomima* en *sol major* — *dança* en el noble sentit helènic y wagnerià — qui constitueix un dels moments més inspirats y purs de la música moderna. En Gluck hi assoleix la serenitat absoluta, la perfecció suprema de la forma musical, y alhora la inspiració més noble. En aquesta *pantomima* l'element helènic ofega, quasi del tot, l'element setcentista. Un nou chor, *Allontanna, o Nume, dal trono della morte il dardo crudell*, una nova *pantomima*, tan bella quasi com la del primer acte d'*Orfeo*, precedeixen a una altra *aria* d'*Alceste*, de patètic cayent y enlayrada expressió, qual temps *moderato* es bellíssim. L'*aria* del *sommo sacerdote*, *La Dea d'Averno avvolta nel funeral lenzuoll*, es d'accents tètrichs y amenaçadors, de majestuosa melodia acompanyada severament per la orquestra. Y acaba l'acte ab una *aria* d'*Alceste*, d'efecte gran y enlluernador, brillant y admirable final qui deixa en l'esperit una impressió fondíssima.

La més pura bellesa grega omplena'l primer acte d'*Alceste*. Les línies són justes y nobles, els contorns alhora precisos, ferms y suaus. Les melodies són llargues, vibrants, plenes de lògica musical y d'inspiració, senzilles y a la vegada penetrants, sempre enlayrades y belles. L'harmonisació y la or-

questració responen a l'època; són clares, però may pobres.

Tal es l'efecte que'ns produeix aquest fragment de l'Eurípides musical del segle XVIII.

GERONI ZANNÉ.

CONCERTS GRANADOS

Dos importantíssims concerts ens ha donat al teatre Principal en Granados: el primer el dia 1 y el segon el dia 3, del corrent mes.

El primer concert l'integraven: la *Sonata* n.º 12 en *fa major*, de Mozart; les *Sonates*, IX en *si bemol* y XV en *re menor*, de Scarlatti-Granados; *Sonata* op. 58, de Chopin; *Lirische Stücke*, op. 47 (*Vals Impromptu*, *Feuille d'Album*, *Melodie*, *Alling*, *Melancolie*, *Danse norvegienne*, *Elegie*), de Grieg; y la *Rapsodia* n.º 8, de Liszt. El segon les *Sonates*, I en *sol major*, XIV en *re major*, IV en *fa major*, de Scarlatti-Granados; *Sonata*, op. 53 n.º 21, de Beethoven; *Preludi en re bemol*, *Nocturn en do s. menor*, *Polonesa en mi b. menor*, *Ballada en la bemol*, de Chopin; *Arabesque* op. 18, *Pourquoi?* op. 12, *Papillons noirs*, op. 12, de Schumann; y la *Gran polonesa en mi*, de Liszt.

En Granados en la execució d'aquestes obres ens acaba de demostrar una vegada més les seves envejables qualitats de bon concertista.

Es en Granados un verdader apòstol de l'art musical, que ha muntat una academia a la que hi concorren nombrosos deixebles, especialment tots aquells que, ademés d'una brillant execució, volen adquirir el dò difícil d'una dicció esmerada; y, a pesar del gran treball que això suposa, en Granados no ha oblidat l'estudi de si meteix, posantse a l'altura dels concertistes de merescuda fama.

Ademés en Granados té una personalitat ben caracterisada. Es indubtablement un refinat en la música; no fa destacar en els passatges musicals *lo sublim*, més si *lo bell*: la bellesa delicada y exquisida. El seu temperament el fa conduhirse així: es observador seré de l'art. Això va demostrar-nosho en les composicions de Grieg y de Schumann, executades ab una delicadesa de dicció verament encisadora. Y no es que deixi d'entreveures en aquest refinament una ànima apassionada. Aquesta ànima, en els passatges brillants se desborda ab cert desequilibri. Al tocar la sublimitat, l'esperit delicat d'en Granados no's manté segur: per aquest motiu deixà molt que desitjar la execució del primer temps (*allegro con brio*) de la *Sonata* n.º 21 (*L'Aurora*), de Beethoven; y per aquesta meteixa rahó també, foren maravellosament executades la *Rapsodia* y la *Gran polonesa* de Liszt: peces en que l'autor ja's mostra prou desequilibrat.

Cap autor com Chopin escàu tant a l'esperit d'en Granados: autor sublim, per dirho així, en lo bell, apassionat en lo tranquil. Era deliciós escoltar aquell *Preludi en re bemol*, y especialment la *Balada*, de dicció arrebatadora y esplèndida.

Una novetat ens oferiren aquests concerts: les *Sonates* de Sscarlatti escrites pera clavicordi en el sigle XVII, pera la Cort d'Espanya, y modernament arreglades pera piano pel meteix Granados. Les composicions són hermoses y la interpretació no va desmerèixer.

Varies peces tocà fóra de programa, tant en el primer com en el segon concert, essent dignes d'esmentarse especialment una dança (*La Valenciana*) propia d'en Granados: composició hermosíssima en que posà de relleu les seves bones qualitats de compositor.

En Granados ha tingut un èxit més en la seva carrera artística. El públich aplaudi frenèticament totes les peces que composaven els dos programes. Desitgèm que'l seu triomf se propagui en la *tournee* qu'està fent per Valencia, Barcelona, Madrid, Bilbao, San Sebastián, Pamplona y Saragoça.

Le setmana entrant parlarèm del primer dels tres concerts organitzats en el teatre Principal per l'Associació Musical de Barcelona.

D. BONET Y CEMBRANO

PASSIIONAL (1)

«Si, he volgut dirte lo que nia en el meu cor, lo que'm fa agonitzar lentament, lo que'm mata d'ençà que'ns coneixèm... Oh, aquest amor ofegat, aquesta *abstinencia* assessina que ha enverinat la meua vida! Ho vaig presenciar desde'l primer dia, però vaig ésser poruga, vaig amagar el meu amor per tu,

(1) D'un llibre a punt de sortir.

vaig *refusarte*... Y quina tortura, amich meu, quina tórtura! En dos anys no'm recordo de haver viscut un sol dia sense llàgrimes. Benehida hora en que la passió m'ha vençut y he comprès que la meua hipocresia, que'l sacrifici del meu amor era imbècil! Benehida hora en que m'he revoltat contra mi meteixa, contra les meves preocupacions, y m'he promès demanarte perdó pels meu *refusos* confessante'l meu amor! Y'm perdonaràs, ¿veritat? No voldràs pas que mori, que moris tu meteix, que acabèm tots dos per deixar en el nostre amor la nostra sang y les nostres llàgrimes.

»Ja ho veus: t'estimo, t'he estimat sempre; però he sigut hipòcrita, no he gosat, no he volgut dirte la veritat, no he tingut coratge pera obrar lliurement, conscientment, aterroritzada per les exhortacions, per les amenaces, per les monstruoses creencies que han inculcat en la meua ànima's qui volen desorientarme, els qui han fet de mi una pobra d'esperit, una *obedienta*.

»Però hi havia la vida... He sentit una temença, la por d'envellir sens haver sabut fer la meua felicitat, y he pensat en venir a tu, he comprès quan dolça seria la vida en els teus braços!

»L'amor ha vençut, sóch teva, he sigut sempre teva!

»Perdonam, amich; oblida'l passat y vina a mi, que jo't portaré la suprema alegria, quelcòm que fa oblidarho tot... Torna y estimemnos, y veuràs si es bell el viure!... Viure als braços l'un de l'altre, passar les nits abraçats, confosos, y tornar y començar l'endemà, y sempre, y sempre...»

XAVIER DE ZENGOTITA

ESPERANTA FAKO

Ni petas al çiu esperantisto, kaj aparte al tiuj kiuj apartenas al la societo «Espero Kataluna». kiu flanke la propagado de Esperanto celadas ankaŭ al la tutmonda paco, ke ili bonvolu sendi, al S^o Gaston Moch, 26, rue de Chartres Neuilly-sur-Seine (France), poŝtan-karton jenmaniere redaktitan: «Mi subskribinta (nomo, nacio, profesio, adreso), petas ke la lingvo Esperanto povos esti uzata

Demanem a cada un dels esperantistes, y particularment als qui formen part de la societat «Espero Kataluna», que a l'ensemps que per la propagació de l'Esperanto procura també per la pau universal, qu'envihin al senyor Gaston Moch, 26, carrer de Chartres Neuilly-sur-Seine (França), una postal redactada en la forma següent: «El qui sotscriu (nom, nacionalitat, professió y direcció) pre-

en la Kongresoj Universalaj de la paco, por ke tiuj-ĉi ne estu plu fermataj al la multegaj homoj kiuj ne scias paroli la lingvojn nuntempe permesitajn.»

ga que la llengua Esperanto puga ésser usada en els Congresos Universals de la pau, a fi de que aquests no estiguin ja més tancats pera'ls moltissims homes qui no saben parlar les llengües actualment autorisades.

GRAMATICA

DE LA LLENGUA ESPERANTO

(Continuació)

PARIS DE LA ORACIÓ (1)

I

ARTICLE

«L'Esperanto té solsament un article *definit* o *determinat* (LA), invariable pera tots els genres, nombres y casos. No té article indefinit o indeterminat». (Regla I. — *Gramática Fon. Zam.*)

Aclaració.—Serveix l'article en català pera indicar el substantiu, el seu genre y el seu nombre. Així que pronunciem un article, qui ens escolta ja sab que dirém després un substantiu. Quan dihem *el pa*, *les dones*, *uns béns*, *unes cases*, els articles, *el*, *les* *uns*, *unes*, ja'ns expressen clarament la qualitat de substantiu dels mots seguidors y el llur nom-

(1) Els qui concixen la gramàtica catalana poca necessitat tenen d'aquesta tasca que anem a emprendre. Les 16 regles de la *Gramática Fonamental* del Doctor Zamenhof, la lectura atenta de la *Krestomatio* del mateix autor, y un bon diccionari *Esperanto Català* són més que suficients pera que dominin en poch temps l'idioma internacional. Per això molts opinaran que lo primer que deviem haver fet, després de traduhir les regles fonamentals de l'Esperanto, era donar a llum un diccionari en el qui s'hi trobessin les rels esperantes ab la equivalencia catalana al costat. Entra això en els nostres propòsits. Sols el desitj de l'ordre'ns fa retardar la publicació d'aquell diccionari. Avans, hem cregut que deviem pensar en els no scients, en els qui desconeixen la gramàtica o l'han oblidada, y tenint en compte que l'Esperanto es un idioma fet no pera'ls sabis no més, sinó pera tothom, ens hem decidit a publicar aquesta gramàtica en la que s'hi trobaran aquelles 16 regles comentades, explicades, aclarades, en una paraula, vulgarisades, acompanyades d'exemples y casos pràctichs que, al mateix temps que facilitaran la comprensió d'aquelles, presentaran als ulls del llegidor nombrosos rels esperantes y nombrosos giros que no's troben en els diccionaris y que d'aquesta manera seran apresos ab poch esforç, sense necessitat de buscarlos individualment.

bre y genre. Quan dihem *el volar dels aucells*, l'article *el* ens indica que'l mot *volar* es un substantiu malgrat sia'l mateix mot que'ns expressa'l verb, com en efecte ho es, però substantivat, cosa qu'en català no s'indica ab cambi del mot, sinó ab l'article. Aquest es un dels usos qu'explica la seva rahó d'existir en nostre idioma. ¿Còm, si no fos ell, podriem distingir en català'l genre, el nombre de les coses, o si verdaderament els mots expressen coses o accions, si en nostre idioma aquestes variacions no venen expressades de manera clara y precisa en els mateixos mots? En Esperanto aquesta necessitat no es sentida, per quant cada part de la oració, cada desinenca dels mots ve expressada ab una terminació característica e invariable. En Esperanto no hi ha genres, sols hi ha sexes; hi ha animals mascles y animals femelles, hi ha homes y dones; y les coses són *neutres*, això es, no són ni lo un ni lo altre — que no res més vol dir aquesta paraula. La desesió no pot ésser més lògica. ¿Per quina rahó s'havia de mantenir en l'idioma internacional l'absurda costúm dels idiomes naturals de atribuhir sexe a les coses inanimades? ¿Hi ha res que aboni el que'l *llonguet* sia masculí y la *fita* sia femení, essent així que potser repassant la historia hauriem d'atribuhirleshi sexe diferent? ¿Hi ha res per altra banda que torturi tant la memoria dels qui estudien idiomes, com l'haver de recordar el sexe atribuhit per l'us a les coses inanimades?

En Esperanto'l plural s'indica sempre ab la lletra cosonant *j*, posada darrera de la terminació o del substantiu. ¿Quina necessitat, donchs, hi havia d'anteposar al substantiu en plural un altre mot que indiqués aquella variant?

F. PUJOLA Y VALLÉS

(Seguirà.)

NOVES

Es fatidich pera'ls homes que no entrin en rahó sinó després d'haver errat: emperò aquesta màxima no ha tingut may res que veure ab els politichs espanyols, que d'errada en errada, sense may escarmentar, any darrera any y sigle darrera sigle, van portant a la ruina l'Estat que malmenen. Y ens referim tant als governamentals com als d'oposició. Y solsament ara, ab motiu del desgraciat projecte de jurisdiccions que al Congrés se debat, sembla qu'entrin en rahó molts que sempre han viscut fóra d'ella. Ningú hi creu, ni el govern que'l proposa. Y el meteix diari lliberal *El País*, que tant s'havia distingit temps enrera per sa sistemàtica oposició al ver lliberalisme representat pel moviment autonomista modern, pren nota dels discursos que'ls diputats baschs han pronunciat contra'l desventurat projecte, y diu:

Más que un discurso (el del senyor Orueta) fué un acto que abre una brecha tremenda en la ley que se tambalea, y contra la cual se alzan, aparte de todos los partidos políticos de oposición, aparte de los diputados periodistas, las dos regiones de más acentuada personalidad de España: Cataluña y las provincias vascongadas.

Y *El País* s'apressa a remarcar qu'en lo dit pels diputats baschs no cal pas veurehi l'esperit nacionalista de la seva terra: ab lo qual ve a significar que no ja per esperit autonomista, sinó per natural amor a la llibertat, totes les regions d'Espanya que tinguin consciencia de llur dignitat protestaran contra aqueixa nova llei filla, no de necessitats del país, sinó de compromisos contrets a espatlles d'ell pels qui, dihentse lliberals, a la llibertat ofenen.

Si les coses segueixen per aquest camí, gayrebé'ns tornarem optimistes veyent ensoyrrar la politica vella e iniciarse una Espanya nova y verament civilisada. Fins sembla oportuna ara la mort d'aquell pobre Romero Robledo a qui tant s'ha atribuït la representació de la Espanya politica dels darrers temps, y que morintse ha fet el primer acte serio de la seva vida.

Tot li va malament, com se veu, al govern continuador de la politica vella. La oposició que's fa al projecte de jurisdiccions no minva pas, sobre tot per part dels diputats catalans. Y el govern no s'atreveix a anar a la sessió permanent, ni gosa disoldre les Corts perque tem massa l'actitut de Catalunya, car prou ho veu que si s'haguessin de fer noves eleccions, el bloc català que tant ha enrobustit volentlo combatre, sorgiria ab força absoluta e incontrastable. Ja ha dit en Junoy quelcòm semblant al afirmar en son darrer discurs que Catalunya veu a Espanya en perill y vol salvarla o salvarse. Y l'Hurtado, un altre republicà català, ha abundat en idees semblants en una conferencia que ha donat a l'Ateneu de Madrid.

Anèm, donchs, guanyant terreny. Cal no transigir, ara menys que may. Vingui avuy lo que vingui, la voluntat de Catalunya s'imposarà demà a Espanya, pera'l bé d'ella y el descrèdit dels inútils y dels farsants que han viscut y surat fins ara en detriment dels homes de bonà voluntat.

Dilluns celebrà son benefici el primer actor del teatre Romea en Jaume Borràs, estrenant un monòleg de Guimerà titulat *En Pep Botella*.

La obreta no pot negar sa paternitat; la prosa en que està escrita es inconfondible, y té tochs dramàtics y còmichs de bona llei, finalisant d'una manera romàntica. El personatge està molt ben apuntat: un borratxo empedreït que's peneïx del vici al trobar-se, quan arriba un vespre a casa, ab que li ha fugit la companya deixantli el fill al breçol. Per aquest fill jura en Pep Botella ésser un home de bé. Ab ell fugirà cap a altres terres ahont no'l coneguin per altre nom que'l seu veritable. En Joseph Comes renaix, y breçolant al fill, tot cantantli una cançó que confosament recorda, les llàgrimes són el baptisme de la vida nova.

Si bé es cert que l'assumpto del monòleg no ofereix gran novetat, de totes maneres la obreta interessa, es correcta, y ben propria pera que l'actor que la interpreti pugui lluhir ses facultats.

En Jaume Borràs se veu que ha estudiat el tipo ab amor, vencent les dificultats que ofereix la representació escènica. Estigué molt feliç en el començ, matisant molt bé la borratxera, dihent y accionant ab molta naturalitat y salvant ab traça'l perill de la rapidesa ad que'l borratxo's serena al adonarse de que està sol ab son fill.

El monòleg del senyor Guimerà fou molt aplaudit. En Borràs també. Autor e intèrprete s'ho mereixien.

Ha mort a Santander el popular novelista montañés en Joseph Maria de Pereda, un dels escriptors que més honor han fet a les lletres castellanés. Ab son talent d'estilista sabia salvar els obstacles que ofereix la inflexibilitat d'aquella llengua, y si bé ses obres se resentien de certa monotonia y's feyen sovint pesades per lo interminable de les descripcions, contenien pàgines admirables y que sempre seràn citades com a models del ben parlar. Tal volta equivocadament se l'havia encasellat en la escola naturalista o realista. Sa observació era més externa que interna. Si hagués sigut pintor, s'hauria distingit més en el paisatge qu'en la figura. Era per inclinació natural regionalista; ses més capdals produccions són aquelles en que descriu les costums dels pescadors o dels vilatans montanyenchs, y el dialecte qu'ells parlen, al ésser transcrit maravellosament, aporta a l'obra una

halenada de vida que manca en aquelles novel·les qual acció se surt de la esfera psíquica d'en Pereda. Així *La Montañolva* y *Al primer vuelo* apareixen força artificioses, y fan anyorar la incomparable *Sotileza*, el delicat *Sabor de la tierra* y els deliciosos *Esbozos* y *Rasguños* y *Escenas Montañesas*. Hem dit qu'era regionalista, y ho era en efecte, per instint o intuició, donchs ell qu'en realitat sentia un amor intens pera la *tierra*, sense voler enxiu aquell sentiment ab la distinció de *patria grande* y *patria chica*, que tant s'ha fet anar enrenou desde qu'ell la llençà en el discurs que feu al ésser nomenat mantenedor del Jochs Florals de Barcelona.

Les lletres han perdut un gran autor, y la literatura castellana'l derrer de sos escriptors verament castiços.

—

En nostre número 315, al donar compte d'haverse rebut en nostra redacció l'obra *O Literature Katalanske*, equivocarem por errada de caixa'l nom de l'autor, qui's'anomena Antòn Pikhart, y no Rikhart com deya la *nova* a que'ns referim y que fou copiada per varis companys de la premsa sense corregir la errada.

Aquest autor txech, a qui devèm agraïment els catalans, es un dels que han sigut invitats al proxím Congrés de la Llengua Catalana. Celebrarem que hi assisteixi.

—

Publicacions rebudes:

Nirvana; Almas que luchan; comedies dramàtiques de nostre amic en Joseph Ll. Pagano, qui ens ha fet present de ses darreres produccions teatrals estrenades ab gran èxit a Buenos Aires y editades, com tots els seus llibres, a Barcelona. No'n parlarem, seguint nostra costum de no fer critiques dels dramas que no hem vist en la escena, limitant-nos a felicitar a l'autor y a augurarli, pera les obres que té en preparació, la bona sort que fins ara ha vingut sempre acompanyantlo.

Almanach de paret pera'l corrent any, anunciador dels tallers de relleus de Joseph Basa, instalats en el carrer de Santa Madrona, 5, cantonada del carrer Nou de la Rambla.

Historia de Catalunya. Edició popular, publicada baix la direcció de l'Associació de Lectura Catalana. Ha sortit el primer quadern d'aquesta *Historia de Catalunya*, que contindrà mapes y gravats y serà una recopilació y resum de les publicades fins a la fetxa. Se destina un 25 per 100 de descompte de tots aquells quaderns que sien venuts en els locals de les associacions y particulars que ho desitgin, a les escoles catalanes qu'ells indiquin, y, quan no sia així, a la

Societat Protectora de la Ensenyança Catalana. Preu de cada quadern, 10 cèntims.

SECCIÓ D'HIGIENE

Per lo que'n deya una carta publicada en *El Diluvio*, nostres lectors s'hauràn pogut enterar dels escandalosos fets ocorreguts en el banquet donat a París el dia 11 de febrer, a causa de la intemperancia y mala educació d'alguns anomenats republicans espanyols, els quals inferiren greus ofenses als catalans, a les senyores y escriptors francesos que hi havien concorregut confiant en que havien de passar la vetlla en mitj de gent com cal.

Res va dirne JOVENTUT per rahons fàcils de comprendre. Però vetaqui que aquell subjecte que s'amaga sota'l nom de *Maleta Indulgencias*, se permeté en *La Publicidad* vessar una de ses acostumades glopades de bilis, fent novament gala de sa *catalanofobia* y *pujulanofobia*. Nosaltres escriguerem a nostre amic y company en Pujulà, preguntantli si creya convenient que diguessim quelcòm; y ell, com ja esperavem, ens diu: que no fem cap cas d'aquell desgraciat; que lo que deya *El Diluvio* era certíssim, si bé un xich atenuat; que la indignació que produí entre catalans y francesos l'acte d'aquell alucinat fou substituïda per un sentiment de menyspreu y llàstima al ferse càrrech de que's tractava d'un cas patològich que tal volta serà estudiat a la Salpetrière; y que abriguen la confiança de que, ara que a *La Publicidad* semblen voler fer neteja, tindran empenyo en treure aquell pes de sobre, que podrà anar a engroixir les redaccions de certs periòdichs que han pres per punt fer la causa de Catalunya bescantantla e insultant a sos fills; que a n'ell, a n'en Pujulà, tant se li endona lo que digui aquell pobre home; y que, com que JOVENTUT no té res que veure ab els actes particulars de sos redactors, no'ns prenguem la molestia de fer el reclam del *Maleta*, que no busca sinó que parlin d'ell encara que sia en mal.

Nosaltres, emperò, aprofitem aquesta ocasió pera recordar que dues o tres vegades hem demostrat que'l tal *Maleta* es un embuster: lo que fem constar com a prova de que'ls anys no l'han corregit d'aquest, com de cap dels defectes que l'adornen.

Escrites les anteriors ratlles, llegim en *El Diluvio* del dia 6 de l'actual, edició del mati, una carta de París firmada pel senyor Vinaró, president del banquet a que'ns hem referit, qui testimonia l'autenticitat dels fets qu'en *El Diluvio*'s relataren, protestant de les males arts y funestos procediments dels sectaris enemichs de Catalunya, qual causa enalteixen més quant més volen denigrarla.